

สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสานและ
ภาคกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560)¹
The status of the North, the Northeastern and the Central
Regional Literature Researches in 2 decades (1997-2017)¹

พัชลินจ์ จินนุ่น² (Phatchalin Jeennoon)²

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสานและภาคกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) โดยรวบรวมบทคัดย่องานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นในการทำวิจัย และงานตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ ช่วง พ.ศ. 2540 - 2560 ผลการศึกษาพบว่า มีงานวิจัยที่นำวรรณกรรมท้องถิ่นมาใช้ จำนวน 343 เรื่อง พบจำนวน 35 สถาบัน แบ่งเป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มภาษา วรรณกรรม วรรณคดี เปรียบเทียบ 2. กลุ่มสื่อสารมวลชน ศิลปศาสตร์ 3. กลุ่มประวัติศาสตร์ 4. กลุ่มหลักสูตรและการสอน 5. กลุ่มพุทธศาสนา ปรัชญา 6. กลุ่มวัฒนธรรมศึกษา ไทยคดีศึกษา ไทยศึกษา 7. กลุ่มจารึกตะวันออก 8. กลุ่มการพัฒนา การจัดการ และ 9. กลุ่มงานวิจัย โดยพบในกลุ่มแรกมากที่สุด สำหรับประเภทของข้อมูลพบจำนวน 11 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มบันเทิงคดี 2. กลุ่มบทร้องคำขับพื้นบ้าน 3. กลุ่มนิทานและศาสนา 4. กลุ่มสำนวน สุภาษิต และคำสั่งสอน 5. กลุ่มตำราและคัมภีร์ 6. กลุ่มตำนานพื้นบ้าน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสานและภาคกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) งบประมาณเงินรายได้ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ ประจำปี 2561

² ผศ.ดร., อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ 90000, อีเมล : Phatchalinj@hotmail.com

¹ This article submitted in partial of the research project entitled “The status of the North, the Northeastern and the Central Regional Literature Researches in 2 decades (1997 - 2017). It was financially supported by Research and Development Institute, Thaksin University (Thailand)

² Asst. Prof. Dr., Thai Languages Section, Faculty of Humanities and Social sciences, Thaksin university, Songkhla, 90000, Thailand,

* Corresponding author : E-mail address : Phatchalinj@hotmail.com

(Received : December 2, 2019 ; Revised : May 15, 2020; Accepted : May 25, 2020)

7. กลุ่มประเพณีพิธีกรรม 8. กลุ่มนิราศ 9. กลุ่มถกษัณยานุ นิมิตและทำนายลักษณะ
 10. กลุ่มคำถามคำทาย และ 11. กลุ่มประสมประสาน โดยพบในกลุ่มที่ 3 มากที่สุด
 สำหรับแนวคิดหรือประเด็นในการวิจัยพบ 12 ประการ ได้แก่ 1. การศึกษาเชิงคติชน
 2. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ 3. การศึกษาพุทธปรัชญา คุณธรรม จริยธรรม
 4. การศึกษาภูมิปัญญา วัฒนธรรม 5. การศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรม
 6. การศึกษาภาษา 7. การประยุกต์/ ปรับใช้ในการเรียนการสอนหรือสังคม
 8. การศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ 9. การศึกษาตัวละคร 10. การศึกษาเชิงสังคม
 11. การศึกษาโดยใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ และ 12. การศึกษาเจตคติของคนในสังคม
 โดยพบในกลุ่มที่ 5 มากที่สุด นักวิจัยใช้สื่อหนังสือมากที่สุด โดยมักเก็บจากงานวิจัย
 ที่มีการรวบรวมไว้แล้ว ทำให้การขยายองค์ความรู้ด้านวรรณกรรมไม่ออกเียนัก
 ทั้งนี้ก็พบว่านักวิจัยให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงสหวิทยาการมากขึ้น

คำสำคัญ : สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น ประเทศไทย

Abstract

This research article aimed to research the status of the north, the northeastern and the central regional literature researches in 2 decades (1997 - 2017) that assembled a set of graduate-level abstracts and full-text publications were examined, conducted during 1997 - 2017 in reference to local literature. 343 studies were found with descriptive analyses. The findings revealed the 35 education institutions in reference to local literature in the North, the Northeastern and the Central Thailand. It was followed by (1) Thai Language, Literature and Comparative literature; (2) Mass Communication and Arts; (3) History; (4) Curriculum and Instruction; (5) Buddhism and Philosophy; (6) Thai Studies and Cultural Studies; (7) Eastern Epigraphy, respectively; (8) Development and Management and (9) Research reports. Thai Language was found the most dominant field of education in quest of the local literature. The collected data fell under 11 categories: (1) fiction; (2) folk chant; (3) tale and religion; (4) idioms proverb and wise saying; (5) textbook and scripture; (6) folklore; (7) tradition and ritual; (8) Niras (a journey composition);

(9) auspicious occasion, foresight, and physiognomy; (10) Quiz; and (11) mixed literature. Among the 11, "tale and religion" was the most emphasized category in research. In addition, the study discovered 12 research concepts including (1) folklore; (2) comparison; (3) Buddhist philosophy; (4) culture and wisdom; (5) literary elements; (6) language; (7) adaption in the class or social; (8) aesthetics; (9) characters; (10) society; (11) modern theory; and (12) attitude of people. The most academically mentioned concepts were "literary elements". By the way, the most academically mentioned media were "books" which found that the researcher often collected from the research that has been collected, resulting in the expansion of literary knowledge not growing as expected. Anyway, it found that the researchers put more emphasis on interdisciplinary research than before.

Keywords : status of researches, regional literature, Thailand

บทนำ

วรรณกรรมท้องถิ่น คือ งานประพันธ์ที่ถ่ายทอดในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง ผู้เล่าหรือผู้เขียนเป็นคนในท้องถิ่น แบ่งเป็นมุขปาฐะ และลายลักษณ์ ปัจจุบันที่ก่อให้เกิดวรรณกรรมท้องถิ่น คือ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผู้อุปถัมภ์วรรณกรรม กวีหรือผู้แต่ง ศาสนาประเพณี และการละเล่น การพิจารณาว่าเป็นของท้องถิ่นใด พิจารณาจากภาษา ตัวอักษร คำประพันธ์ และวัฒนธรรมในวรรณคดีนั้น วรรณกรรมท้องถิ่นมีบทบาทเป็นสื่อระหว่างวัดกับประชาชน และมีบทบาทในการควบคุมระเบียบทางสังคม (ปริยา หิรัญประดิษฐ์ และสมเกียรติ วัฒนาพงษากุล, 2554 : 10-10)

วรรณกรรมท้องถิ่นที่ปรากฏตามภูมิภาคต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของแต่ละภาคอย่างชัดเจน ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยมีลักษณะร่วมกับวรรณกรรมแบบฉบับของภาคกลางบ้าง เช่น การสอดแทรกด้านคตินิยม ปรัชญาชีวิต สังคม และธรรมเนียมนิยมในการแต่ง แสดงให้เห็นว่าชาติไทยที่ย้ายกันอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ นั้นมีวัฒนธรรม อุดมการณ์ของสังคมร่วมกันมาตั้งแต่อดีต และยังคงดำเนินวิถี

ชีวิตตามแนวทางแห่งสัญญาประชาคม โดยสามารถแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ประกอบด้วย วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ วรรณกรรมอีสาน วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ หรือ วรรณกรรมปักษ์ใต้ และวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง ทั้งนี้ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ และอีสานมักมีคติความเชื่อใกล้เคียงกัน เนื่องจากอยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงกัน ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มีลักษณะร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง อันเนื่องจากการติดต่อกันอย่างยาวนาน

ที่ผ่านมา การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง ปรากฏอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการเก็บรวบรวมผลงานวิจัยไว้เป็นองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ยกเว้น ของภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการไปแล้ว ซึ่งหากมีการเผยแพร่ผลงานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกภาคส่วนก็จะเป็นประโยชน์แก่วงการต่างๆ โดยเฉพาะ ด้านการเรียนการสอนวรรณกรรมท้องถิ่น ที่มีทั้งรายวิชาสัมมนาวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นเปรียบเทียบ ทั้งอาจสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้สนใจทั่วไปในการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

ทั้งนี้ ธวัช ปุณโณทก (2525 : 9-10) กล่าวว่า การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้งปรากฏในช่วงทศวรรษ 2510 - 2520 อันเนื่องจากนักศึกษาเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านการศึกษาวรรณคดีว่ามีไว้เพื่อรับใช้ศักดินา ไม่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อันใดในขณะที่ยิมล คำศรี (2555 : 18-50) กล่าวถึงพัฒนาการในการวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นว่า พ.ศ. 2517 - 2533 การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นเริ่มได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากบุคคล สถาบันและองค์กรทั้งภายในและนอกวงการศึกษาค้น พ.ศ. 2534 เป็นต้นมา นับว่าเป็นยุคทองของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคปฏิบัติ มีปัจจัยจากการเปิดหลักสูตรระดับอนุปริญญา ปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาวิชาต่างๆ เพิ่มขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา โดยมีรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นทั้งในลักษณะของภาคนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ ในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ก็มีหลักสูตรมุ่งเน้นด้านภาษาและวัฒนธรรม จึงมีการนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาเรียนด้วย นอกจากนี้ ยังมีสถาบันและองค์กรสนับสนุนการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น รวมถึงการมีนักวิชาการและผู้สนใจการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยพบว่า ช่วง พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ปรากฏรายชื่อวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย การค้นคว้าอิสระ และสารนิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอกจำนวนมาก ทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน รวมถึงมหาวิทยาลัย ราชภัฏต่าง ๆ จำนวนมาก ปรากฏในสาขาที่หลากหลายและมีแนวทางการวิจัย ที่หลากหลายมากกว่าแต่ก่อน โดยมุ่งใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น และมีปริมาณ มากยิ่งขึ้นถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ช่วงเวลาดังกล่าวยังพบข้อมูลงานวิจัยเผยแพร่ ทางสื่อออนไลน์จำนวนมาก ซึ่งสะดวกต่อการสืบค้น นับว่าเป็นช่วงเวลาที่ทันสมัย อีกทั้ง สอดรับกับบริบทในสังคมปัจจุบันที่ยังไม่มีการเก็บรวบรวมถึงช่วงเวลาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์สถานการณ์ภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางช่วง พ.ศ. 2540 - 2560 เพื่อจะทำให้เห็นมิติต่าง ๆ ในการวิจัยวรรณกรรม ท้องถิ่นที่มีมากกว่าแต่ก่อน และเห็นพัฒนาการของการวิจัยที่มีความต่อเนื่อง

อนึ่ง การที่การวิจัยโดยใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นมีมากขึ้นนับแต่ พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน เกิดจากการเรียนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นแพร่ขยายกว้างขึ้น ทั้งในระดับส่วนกลางและระดับภูมิภาค มีการสอนในหลักสูตรทั้งระดับปริญญาตรี และปริญญาโท มีทั้งการทำสารนิพนธ์ การศึกษาวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ และ การวิจัยอิสระ สาขาวิชาภาษาไทยที่เปิดสอนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น มุ่งเน้น การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นในวงกว้าง ทั้งภาคใต้และภาคอื่นๆ ทั้งจากมหาวิทยาลัย ในเมืองหลวง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และตาม ภูมิภาคต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ รวมไปถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏ กระทั่ง มหาวิทยาลัย เอกชน โดยมีหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการค้นคว้าวิจัย เช่น สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กรมส่งเสริม วัฒนธรรม สถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยต่างๆ รวมทั้งเอกชน เช่น มูลนิธิ ไตโยต้า เป็นต้น (พัชลินจ์ จินนุณ, 2562) รวมถึงการส่งเสริมของรัฐบาลด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ดังใน พ.ศ. 2444 ที่กระทรวงศึกษาธิการ ระบุให้สถานศึกษา จัดการเรียนรู้อะไรและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น

ในการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น แม้มีแหล่งข้อมูลหรือต้นทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย แต่ขั้นตอนที่นักวิจัยมักจะประสบปัญหา คือ การหาหัวข้อวิจัย หรือแนวทางในการทำวิจัย เนื่องจากขาดการรวบรวมองค์ความรู้ด้านการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงคิดที่จะรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่นเพื่อเติมเต็มปัญหาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้วิจัยองค์ความรู้และทิศทางวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ไว้แล้ว (พัชลินจ์ จินนุ่น, 2562) อย่างไรก็ตาม หลักสูตรระดับปริญญาตรีและปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยที่เปิดสอนรายวิชาวรรณกรรมท้องถิ่นนั้น มุ่งเน้นการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นในวงกว้าง ทั้งภาคใต้และภาคอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงคิดที่จะรวบรวมงานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และภาคกลางเพิ่มเติมโดยใช้ช่วงเวลาเดียวกัน เพื่อให้การวิจัยเป็นเอกภาพ และช่วยให้แก่นักวิจัยรุ่นหลังเห็นแนวทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอื่น ๆ ด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ที่ผ่านมามีบทความที่นำเสนอแนวทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคต่าง ๆ ไว้บ้างแล้ว เช่น ปฐม หงส์สุวรรณ (2561) เขียนบทความวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน เรื่อง ถอดบทเรียนวรรณกรรมอีสานศึกษา : มองเส้นทางจากอดีตสู่อนาคต ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 - 2560 ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนา (2561) เขียนบทความวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ เรื่อง สามทศวรรษแห่งวรรณกรรมล้านนาศึกษา (พ.ศ. 2530 – 2560) และอภิสิทธิ์ เกษมผลกุล (2561) นำเสนอบทความวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง เรื่อง “สุนทรียะ ศรัทธา และปัญญาไทย : รากฐานและจิตวิญญาณของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง” แต่ยังไม่มีการวิจัยสถานภาพวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในช่วง พ.ศ. 2540 - 2560 อย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านสถาบันที่วิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น แนวคิดหรือประเด็นที่นำมาศึกษาวิจัย ประเภทของข้อมูลที่นำมาวิจัย สื่อและระเบียบวิธีที่ใช้ ตลอดจนการศึกษาในเชิงพัฒนาการของการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคต่าง ๆ

การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคต่าง ๆ สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังที่มีความสนใจวรรณกรรมท้องถิ่น จะได้มีแนวทางในการสร้างสรรค์วรรณกรรมต่อไปและต่อเนื่อง จึงจะวิจัยสถานภาพการวิจัยด้านวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และภาคกลางต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และ กลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ด้านวิชาการ เป็นการขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับมหาวิทยาลัยให้กว้างออกไป ช่วยให้นักศึกษามีองค์ความรู้ในการทำวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น และเพื่อพัฒนารายชื่อนักศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในหลักสูตรต่าง ๆ

2. ด้านหน่วยงานต่างๆ การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับด้านวรรณกรรมท้องถิ่น จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพื่อการวางแผนในการส่งเสริมและพัฒนานิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

งานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น หมายถึง งานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ โครงการศึกษาเฉพาะบุคคล และงานตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นในสาขาวิชาภาษาไทยและอื่น ๆ เช่น ไทยศึกษา วัฒนธรรมศึกษา มานุษยวิทยา รัฐศาสตร์ และพุทธศาสตร์ที่อาศัยวรรณกรรมเป็นเครื่องมือหรือเป็นปัญหาในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เก็บข้อมูลจากงานวิจัยประเภทวิทยานิพนธ์และรายงานวิจัยสาขาวิชาภาษาไทย และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นในระดับอุดมศึกษาของไทย เครื่องมือ

ที่ใช้ในการเก็บรวบรวม คือ บทความย่อยงานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ โครงการศึกษาเฉพาะบุคคล และงานตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่พิมพ์เผยแพร่ในช่วง พ.ศ. 2540 - 2560 นำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลผ่านการสืบค้น โดยเลือกกลุ่มข้อมูลที่เห็นว่าตรงกับวัตถุประสงค์และสะดวกต่อการเข้าถึงทางสื่อออนไลน์ มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตของการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านข้อมูล

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยเรื่องสถานการณ์การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาหรือตัวบท (content analysis) จากงานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ

1.2 ขอบเขตด้านข้อมูล

1.2.1 การรวบรวมบทความและบรรณานุกรม ผู้วิจัยมุ่งรวบรวมจากงานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การค้นคว้าอิสระ โครงการศึกษาเฉพาะบุคคล และงานตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลเฉพาะที่ปรากฏจากการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตของห้องสมุด และบัณฑิตวิทยาลัยของสถาบันต่าง ๆ เพื่อจัดทำเป็นองค์ความรู้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ

1.2.2 การวิเคราะห์สถานการณ์การวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยแบ่งเป็นประเด็น ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ตามประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น ที่นักวิจัยนิยมใช้ สถาบันและสาขาที่วิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น แนวคิดหรือประเด็นที่ใช้ในการวิเคราะห์ สื่อและระเบียบวิธีวิจัย และพัฒนาการการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น มีทั้งการวิเคราะห์รายภาคและการวิเคราะห์โดยภาพรวม เพื่อให้ให้นักวิจัยในท้องถิ่นต่าง ๆ มีแนวทางวิจัย และเห็นทิศทางการทำวิจัยในภาพรวมมากขึ้น

2. วิธีดำเนินการวิจัย

2.1 รวบรวมข้อมูลจากบทคัดย่อและจัดทำบรรณานุกรมจากงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาและงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในรูปแบบงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

2.2 วิเคราะห์สถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560)

2.2.1 นำบทคัดย่อของงานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) มาอ่านอย่างละเอียด

2.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมาเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับสถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560)

2.2.3 จัดประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัย

2.3 ดำเนินการจัดทำประชุมและนำเสนอร่างรายงานการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิและประชาคมวิชาการ

2.4 นำผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยมาจัดระบบ สังเคราะห์เรียบเรียง และนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

2.5 นำเสนอร่างรายงานการวิจัย รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และเขียนบทความวิชาการเพื่อเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการที่มีมาตรฐานและระบบ Peer review

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมบทคัดย่องานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลาง ในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) ผู้วิจัยพบงานวิจัยจำนวน 343 เรื่อง โดยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์เป็น 5 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถาบันและสาขาที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลาง

จากการศึกษาสถาบันอุดมศึกษาในภาคเหนือ อีสานและกลางที่มีการนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปวิจัยพบทั้งหมด 35 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ หมู่บ้านจอมบึงมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สถาบันอุดมศึกษาในภาคเหนือที่นิยมวิจัยโดยใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นคือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร ส่วนสถาบันอุดมศึกษาในภาคอีสาน ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม รองลงมา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในภาคกลาง ได้แก่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยรองลงมา คือ มหาวิทยาลัยศิลปากรและมหาวิทยาลัยรามคำแหงตามลำดับ นอกจากนี้ก็พบว่าบางสถาบันมีการนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปวิจัยกันในหลากหลายสาขา ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่พบทั้งหมด 7 สาขา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมล้านนา สาขาวิชาการสอนภาษาไทย สาขาวิชาปรัชญา สาขาพุทธศาสนศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาประวัติศาสตร์ และสาขาวิชาภาษาอังกฤษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบ 5 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ สาขาวิชาพัฒนศึกษา สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา

และสาขาวิชาบาลีสันสกฤต มหาวิทยาลัยมหิดลพบ 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชา ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา และ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคามพบ 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชา ไทยคดีศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศิลปากร พบ 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาจารึกภาษาไทย สาขาวิชาเขมรศึกษา และ สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์พบ 3 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชา ภาษาไทย สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา และสาขาวรรณคดี น่าสนใจว่า มีมหาวิทยาลัยราชภัฏ หลายแห่งที่สนใจวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นมากขึ้น รวมถึงครูอาจารย์และนักวิจัย ที่ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นนอกเหนือจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ที่เหลือ ก็เป็นนักวิจัยที่ได้รับทุนจากภายนอก เช่น ทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) ทุนจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นต้น ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงสถาบันที่วิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น

มหาวิทยาลัย (เหนือ/อีสาน/กลาง)	เหนือ (วพ./วิจัย)	อีสาน (วพ./วิจัย)	กลาง (วพ./วิจัย)	สาขาวิชา (เหนือ/อีสาน/กลาง)	จำนวน (เรื่อง)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
มหาวิทยาลัย เชียงใหม่	64/3	4/1	0/0	สาขาวิชาภาษาและ วรรณกรรมล้านนา 38/1/0 สาขาวิชาการสอนภาษาไทย 14/1/0 สาขาวิชาปรัชญา 4/2/0 สาขาพุทธศาสนศึกษา 1/0/0 สาขาวิชาภาษาไทย 4/0/0 สาขาวิชาประวัติศาสตร์ 1/0/0 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 2/0/0 รายงานวิจัย 3/1/0	72	20.99
มหาวิทยาลัยนเรศวร	13/2	7/2	16/0	สาขาวิชาภาษาไทย 13/7/15 สาขาวิชาไทยศึกษา 0/0/1 รายงานวิจัย 2/2/0	40	11.66
มหาวิทยาลัย ราชภัฏลำปาง	0/2	0/0	0/0	รายงานวิจัย 2/0/0	2	0.58
มหาวิทยาลัยแม่โจ้	0/1	0/0	0/0	รายงานวิจัย 1/0/0	1	0.29
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง	1/0	0/0	0/0	สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา 1/0/0	1	0.29

มหาวิทยาลัย (เหนือ/อีสาน/กลาง)	เหนือ (วพ./วิจัย)	อีสาน (วพ./วิจัย)	กลาง (วพ./วิจัย)	สาขาวิชา (เหนือ/อีสาน/กลาง)	จำนวน (เรื่อง)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
มหาวิทยาลัยพายัพ	0/1	0/0	0/0	รายงานวิจัย 1/0/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรดิษฐ์	0/1	0/0	0/0	รายงานวิจัย 1/0/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่	1/0	0/0	0/0	สาขาวิชาภาษาไทย 1/0/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏเวียงชัย	0/1	0/0	0/0	รายงานวิจัย 1/0/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย มหาสารคาม	0/0	35/2	2/0	สาขาวิชาไทยคดีศึกษา 0/11/0 สาขาวิชาภาษาไทย 0/22/1 สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ 0/2/1 รายงานวิจัย 0/2/0	39	11.37
มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม	1/0	9/5	1/0	สาขาวิชาภาษาไทย และวรรณกรรมไทย 1/4/0 สาขาวิชาภาษาไทย 0/5/1 รายงานวิจัย 0/5/0	16	4.66
มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุรินทร์	0/0	1/4	2/0	สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ท้องถิ่น 0/1/0 สาขาวิชายุทธศาสตร์การ พัฒนาภูมิภาค 0/0/2 รายงานวิจัย 0/4/0	7	2.04
มหาวิทยาลัย ขอนแก่น	0/0	2/5	0/0	สาขาวิชาภาษาไทย 0/1/0 สาขาวิชาปรัชญา 0/1/0 รายงานวิจัย 0/5/0	7	2.04
มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี	0/0	0/5	0/0	รายงานวิจัย 0/5/0	5	1.45
มหาวิทยาลัย ราชภัฏอุดรธานี	0/0	0/2	0/0	รายงานวิจัย 0/2/0	2	0.58
มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี	0/0	0/1	0/0	รายงานวิจัย 0/1/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏเลย	0/0	1/0	0/0	สาขาวิชาไทยศึกษาเพื่อการ พัฒนา 0/1/0	1	0.29

มหาวิทยาลัย (เหนือ/อีสาน/กลาง)	เหนือ (วพ./วิจัย)	อีสาน (วพ./วิจัย)	กลาง (วพ./วิจัย)	สาขาวิชา (เหนือ/อีสาน/กลาง)	จำนวน (เรื่อง)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
มหาวิทยาลัย ราชภัฏบุรีรัมย์	0/0	1/0	0/0	สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ท้องถิ่น 0/1/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ราช วิทยาลัย	6/3	14/6	0/0	สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 6/13/0 สาขาวิชาการบริหารจัดการ คณะสงฆ์ 0/1/0 รายงานวิจัย 3/6/0	29	8.45
มหาวิทยาลัย ศิลปากร	10/0	9/0	6/0	สาขาวิชาจารึกภาษาไทย 8/5/3 สาขาวิชาเขมรศึกษา 0/2/0 สาขาวิชาภาษาไทย 2/2/3	25	7.28
มหาวิทยาลัย รามคำแหง	5/0	6/0	8/3	สาขาวิชาไทยศึกษา 19 รายงานวิจัย 0/0/3	22	6.41
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	5/0	5/0	6/0	สาขาวิชาภาษาไทย 4/2/6 สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ 0/1/0 สาขาวิชาพัฒนศึกษา 0/1/0 สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา 0/1/0 สาขาวิชาบาลี สันสกฤต 0/1/0	16	4.66
มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์	3/0	6/0	4/0	สาขาวิชาภาษาไทย 3/5/3 สาขาวิชาปฐมวิทยศึกษา 0/1/0 สาขาวรรณคดี 0/0/1	13	3.79
มหาวิทยาลัยบูรพา	0/0	1/0	4/2	สาขาวิชาภาษาไทย 0/1/4 รายงานวิจัย 0/0/2	7	2.04
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	2/0	3/0	1/0	สาขาวิชาภาษาไทย 2/3/1	6	1.74
มหาวิทยาลัยมหิดล	0/0	2/0	2/0	สาขาวิชาภาษาและ วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสาร และการพัฒนา 0/1/0 สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา 0/1/1 สาขาวิชาภาษาไทย 0/0/1	4	1.16
มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช	1/0	1/0	0/0	สาขาไทยคดีศึกษา 1/0/0 สาขาวิชาศิลปศาสตร์ 0/1/0	2	0.58
มหาวิทยาลัย ราชภัฏธนบุรี	0/0	0/0	2/0	สาขาไทยศึกษา 0/0/2	2	0.58
มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต	0/0	1/0	0/0	สาขาวิชาสื่อสารมวลชน 0/1/0	1	0.29

มหาวิทยาลัย (เหนือ/อีสาน/กลาง)	เหนือ (วพ./วิจัย)	อีสาน (วพ./วิจัย)	กลาง (วพ./วิจัย)	สาขาวิชา (เหนือ/อีสาน/กลาง)	จำนวน (เรื่อง)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
มหาวิทยาลัยหัวเฉียว เฉลิมพระเกียรติ	1/0	0/0	0/0	สาขาวิชาหลักสูตรและการ สอน 1/0/0	1	0.29
สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์	0/0	1/0	0/0	สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ 0/1/0	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบุรี	0/0	0/0	1/0	สาขาวิชาภาษาไทย 0/0/1	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	0/0	0/0	0/1	รายงานวิจัย 0/0/1	1	0.29
มหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงคราม	0/0	0/0	0/1	รายงานวิจัย 0/0/1	1	0.29
มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย	0/0	0/0	0/1	สาขาวิชาพุทธศาสนาและ ปรัชญา	1	0.29
ไม่ระบุ/นักวิจัยอิสระ	6/0	5/0	0/0	สกว./กรมส่งเสริมวัฒนธรรม ฯลฯ	11	3.20
รวม	133	147	63		343	100

จากตารางพบว่า ลำดับที่ 1 - 9 มักเป็นสถาบันอุดมศึกษาในภาคเหนือ ที่วิจัยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ สถาบันที่นิยมวิจัยโดยใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น (พบมากกว่า 2 เรื่อง) ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยนเรศวร ลำดับที่ 10 - 18 มักเป็นสถาบันอุดมศึกษาในภาคอีสานที่วิจัยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน โดยสถาบันที่นิยมใช้วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานไปวิจัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ตามลำดับ ส่วนสถาบันอุดมศึกษาลำดับที่ 19 - 35 มักเป็นสถาบันอุดมศึกษาในภาคกลางที่วิจัยโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง ส่วนสถาบันที่นิยมนำวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางไปวิจัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยรามคำแหง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมหาวิทยาลัยมหิดล ตามลำดับ

เมื่อจัดกลุ่มการนำวรรณกรรมท้องถิ่นไปวิจัยพบว่า สามารถแบ่งได้เป็น 9 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มภาษา วรรณกรรม วรรณคดีเปรียบเทียบ กลุ่มสื่อสารมวลชน ศิลปศาสตร์ กลุ่มประวัติศาสตร์ กลุ่มหลักสูตรและการสอน กลุ่มพุทธศาสนา ปรัชญา กลุ่มวัฒนธรรมศึกษา ไทยคดีศึกษา ไทยศึกษา กลุ่มจารึกตะวันออก กลุ่มการพัฒนา การจัดการ และกลุ่มงานวิจัย โดยมีการวิจัยในกลุ่มภาษา วรรณกรรม วรรณคดีเปรียบเทียบ มากที่สุด พบถึง 164 เรื่อง เกิดจากมีการเปิดสาขาวิชาภาษาไทยและที่เกี่ยวข้อง กันทุกภาค โดยเน้นการใช้ตัวบทวรรณกรรมโดยตรง ตามด้วยกลุ่มวัฒนธรรมศึกษา ไทยคดีศึกษา ไทยศึกษาพบจำนวน 41 เรื่อง ที่ถือว่าวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นมรดก ทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงมีการศึกษาโดยใช้วรรณกรรมท้องถิ่นกันเป็น จำนวนมาก ในขณะที่กลุ่มพุทธศาสนา ปรัชญาพบจำนวน 29 เรื่อง กลุ่มจารึกตะวันออก พบจำนวน 17 เรื่อง และกลุ่มหลักสูตรและการสอนพบจำนวน 17 เรื่อง กลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้มีศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับการใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นมากพอสมควร เช่น การวิจัยจากเอกสารโบราณของกลุ่มจารึกตะวันออก การวิจัยโดยใช้วรรณกรรม ท้องถิ่นประเพณีทานและศาสนาของกลุ่มสาขาพระพุทธศาสนา ปรัชญา และการนำ วรรณกรรมท้องถิ่นไปบูรณาการกับการเรียนการสอนตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มหลักสูตรและการสอน ที่เหลือพบ ไม่มากนัก นอกจากนี้มีการจัดทำเป็นรายงานวิจัยจำนวนมาก พบถึง 65 เรื่อง ทำให้เห็นความนิยมการใช้ข้อมูลวรรณกรรมเป็นอย่างดี ดังตาราง

ตารางที่ 2 แสดงกลุ่มสาขาวิชาที่วิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลาง

กลุ่ม	เหนือ (จำนวน)	อีสาน (จำนวน)	กลาง (จำนวน)	รวม (จำนวน)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
กลุ่มภาษา วรรณกรรม วรรณคดี	72	55	37	164	47.81
กลุ่มสื่อสารมวลชน ศิลปศาสตร์	-	2	-	2	0.58
กลุ่มประวัติศาสตร์	1	-	-	1	0.29
กลุ่มหลักสูตรและการสอน	15	2	-	17	4.95
กลุ่มพุทธศาสนา ปรัชญา	11	17	1	29	8.45

กลุ่มวัฒนธรรมศึกษา ไทยคดีศึกษา ไทยศึกษา	7	21	13	41	11.95
กลุ่มจารึกตะวันออก	7	7	3	17	4.95
กลุ่มการพัฒนา การจัดการ	-	5	2	7	2.04
กลุ่มงานวิจัย	20	38	7	65	18.95
รวม	133	147	63	343	100

เมื่อสำรวจกลุ่มนิสิตนักศึกษาและกลุ่มนักวิจัยที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นพบว่า มีนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทที่ใช้วรรณกรรมท้องถิ่นในการทำวิจัยมากที่สุด พบจำนวน 262 เรื่อง ในขณะที่นิสิตนักศึกษาระดับปริญญาเอกพบไม่มากนัก จำนวน 16 เรื่อง อาจเกิดจากผู้เรียนระดับนี้ยังมีน้อย นอกจากนั้นก็พบในกลุ่มนักวิจัยจำนวน 65 เรื่องดังตาราง

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่วิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น

กลุ่ม	เหนือ (จำนวน)	อีสาน (จำนวน)	กลาง (จำนวน)	รวม (จำนวน)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
ปริญญาโท	111	97	54	262	76.38
ปริญญาเอก	2	12	2	16	4.66
นักวิจัย	20	38	7	65	18.95
รวม	133	147	63	343	100

2. ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นที่นักวิจัยใช้สำหรับการวิจัย

วรรณกรรมท้องถิ่นที่นักวิจัยนิยมนำมาวิจัยมีหลากหลายประเภท ได้แก่ บันทึคดี บทร้อง คำขับพื้นบ้าน นิทานและศาสนา สำนวน สุภาษิต และคำสั่งสอน ตำรา และคัมภีร์ ตำนานพื้นบ้าน ประเพณีพิธีกรรม นิราศฤกษ์ยาม ดูนิมิตและทำนาย ลักษณะ คำถาม คำทาย และประสมประสานโดยประเภทวรรณกรรมที่นักวิจัยนิยมนำมาวิจัยมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มนิทานและศาสนา พบจำนวน 141 เรื่อง ตามด้วยกลุ่มบทร้อง บทขับพื้นบ้าน พบจำนวน 57 เรื่อง ต่อมา คือ กลุ่มสำนวน สุภาษิต และ

คำสั่งสอนพบจำนวน 39 เรื่อง กลุ่มประสมประสานประเภทวรรณกรรมพบจำนวน 32 เรื่อง กลุ่ม ตำราและคัมภีร์ พบจำนวน 22 เรื่อง กลุ่มตำนานพื้นบ้านพบจำนวน 19 เรื่อง กลุ่มประเพณี พิธีกรรมพบจำนวน 13 เรื่อง เหลือพบไม่มากนักดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่นที่นักวิจัยนิยมใช้ศึกษา

ประเภทของวรรณกรรม	เหนือ (จำนวน)	อีสาน (จำนวน)	กลาง (จำนวน)	รวม (จำนวน)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
บันเทิงคดี	6	-	-	6	1.74
บทร้อง คำขับพื้นบ้าน	12	34	11	57	16.61
นิทานและศาสนา	49	58	34	141	41.10
สำนวน สุภาษิต และคำสั่งสอน	14	21	4	39	11.37
ตำราและคัมภีร์	17	4	1	22	6.41
ตำนานพื้นบ้าน	9	5	5	19	5.53
ประเพณีพิธีกรรม	8	5	-	13	3.79
นิราศ	-	-	1	1	0.29
อุกฤษยาม์ ดุสิตและทำนายนักษะ	1	2	2	5	1.45
คำถาม คำทาย	2	3	3	8	2.33
ประสมประสาน	15	15	2	32	9.32
รวม	133	147	63	343	100

3. แนวคิดหรือประเด็นในการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น

จากการศึกษางานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางพบว่า นักวิจัยวิเคราะห์วรรณกรรมแบ่งได้เป็น 2 แนวทาง แนวทางแรกคือการศึกษาเพียงบางประเด็นในองค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น วิเคราะห์ตัวละคร แนวคิดหรือแก่นเรื่อง คุณค่า เนื้อหา และกลวิธี อีกแนวทางหนึ่งคือการนำแนวคิดทฤษฎีมาช่วยอธิบายตัวบท เช่น แนวคิดทางคติชนของนักคิดคนสำคัญ ๆ แนวคิดหลังสมัยใหม่ซึ่งมีหลากหลายแนวคิดย่อย เช่น แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ วาทกรรม และภาพแทน เป็นต้น โดยผู้วิจัยพิจารณาจากชื่อเรื่องและวัตถุประสงค์ประกอบ

ในด้านแนวคิดหรือประเด็นที่นักวิจัยนำมาศึกษาพบว่า มีทั้งหมด 11 แนวคิด นักวิจัยนิยมศึกษาจากองค์ประกอบของตัวบทวรรณกรรมมากที่สุด (ศึกษาภาษา เนื้อหา กลวิธีต่าง ๆ) พบจำนวน 82 ตามด้วยการศึกษาเชิงสังคม (การศึกษาภาพสะท้อนด้านต่าง ๆ เช่น วิถีชีวิต การแต่งกาย ประเพณี วัฒนธรรม ปัญหาสังคม ฯลฯ) พบจำนวน 49 เรื่อง การศึกษาพุทธปรัชญา คุณธรรม จริยธรรม (มุ่งพุทธปรัชญา ที่นำมาจากแนวคิดในพระพุทธศาสนา เช่น ความพอเพียง การเดินทางสายกลาง ความมีเมตตา นอกจากนี้ก็เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่อิงกับนโยบายทางสังคม) พบจำนวน 43 เรื่อง การศึกษาเชิงคติชน (มุ่งนำแนวคิดทางคติชนมาอธิบายตัวบท เช่น อนุภาค แบบเรื่อง บทบาทหน้าที่ คู่ตรงข้าม) พบจำนวน 30 เรื่อง การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (ส่วนใหญ่นักวิจัยเปรียบเทียบองค์ประกอบของวรรณกรรมเรื่องหนึ่ง กับอีกเรื่องหนึ่ง) พบจำนวน 26 เรื่อง การศึกษาภูมิปัญญา วัฒนธรรม (มุ่งวิเคราะห์ ภูมิปัญญาจากตัวบทด้านการนำเสนอเนื้อหา และวรรณศิลป์ และการอิงกับบริบทสังคม เช่น ภาษา ศิลปกรรม ข้าวของเครื่องใช้ในสังคม) และการศึกษาภาษา (มุ่งเชื่อมโยงกับแนวคิดทางภาษาศาสตร์ เช่น ศึกษาการใช้เสียง คำ ประโยค) พบจำนวน เท่ากัน คือ 25 เรื่อง การประยุกต์ การปรับใช้ในการเรียนการสอนหรือสังคม (การนำวรรณกรรมไปประยุกต์หรือปรับใช้ในชั้นเรียนหรือให้คนในสังคมใช้ประโยชน์ได้) และการศึกษาโดยใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ (มุ่งนำแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ เช่น วาทกรรม อัตลักษณ์ ภาพแทน นิเวศสำนัก) พบจำนวน เท่ากัน คือ 18 เรื่อง ประเด็นนี้เริ่มได้รับความนิยมในระยะหลัง ๆ และได้รับความนิยมในกลุ่มนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาเอก ต่อมา คือ การศึกษาตัวละคร (การศึกษามิติต่าง ๆ ของตัวละครอย่างลึกซึ้ง เช่น สถานภาพ บทบาท ภาพลักษณ์ การประกอบสร้าง) พบจำนวน 15 เรื่อง การศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ (มุ่งศึกษาแง่มุมของการใช้โวหาร ภาพพจน์ สัญลักษณ์) พบจำนวน 11 เรื่อง ส่วนการศึกษาเจตคติของคนในสังคม (มุ่งสำรวจความคิดเห็นของคนในสังคม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ) พบเพียงเรื่องเดียว ดังตาราง

ตารางที่ 5 แสดงแนวคิดหรือประเด็นที่นักวิจัยนิยมนำไปวิเคราะห์วรรณกรรม
ท้องถิ่น

แนวคิด/ประเด็นในการศึกษา	เหนือ (จำนวน)	อีสาน (จำนวน)	กลาง (จำนวน)	รวม (จำนวน)	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)
การศึกษาเชิงคติชน	8	11	11	30	8.74
การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ	9	7	10	26	7.58
การศึกษาพุทธปรัชญา คุณธรรม จริยธรรม	14	20	9	43	12.53
การศึกษาภูมิปัญญา วัฒนธรรม	16	7	2	25	7.28
การศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรม	38	29	15	82	23.90
การศึกษาภาษา	11	9	5	25	7.28
การประยุกต์ ปรับใช้ในการเรียน การสอนหรือสังคม	7	10	1	18	5.24
การศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์	4	6	1	11	3.20
การศึกษาตัวละคร	12	3	-	15	4.37
การศึกษาเชิงสังคม	10	30	9	49	14.28
การศึกษาโดยใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่	4	14	-	18	5.24
การศึกษาเจตคติของคนในสังคม	-	1	-	1	0.29
รวม	133	147	63	343	100

4. สื่อและระเบียบวิธีวิจัย

ในด้านการใช้สื่อพบว่า นักวิจัยใช้สื่ออย่างหลากหลาย ได้แก่ สื่อภาพยนตร์ สื่อพื้นบ้าน หนังสือเล่ม สื่อบุคคล เว็บไซต์ และแบบผสมผสาน โดยนักวิจัยนิยมใช้หนังสือเล่มมากที่สุด (เอกสารโบราณ วรรณกรรมสมัยใหม่ หนังสือที่รวบรวมข้อมูลท้องถิ่นไว้แล้ว เอกสารที่มีการปริวรรตไว้แล้ว) พบจำนวน 224 เรื่อง ตามด้วยการใช้รูปแบบผสมผสาน คือ ศึกษาทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์บุคคล หรือการใช้สื่ออื่นๆ ประกอบ เช่น วิดีทัศน์ ภาพยนตร์ พบจำนวน 74 เรื่อง การใช้สื่อบุคคล เช่น สัมภาษณ์ศิลปินพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มชาวบ้านโดยทั่วไป พบจำนวน 23 เรื่อง การใช้สื่อวีดิทัศน์ เน้นการเก็บวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทบทเพลง

พบจำนวน 20 เรื่อง และการใช้สื่อเว็บไซต์ยังพบไม่มากนัก พบจำนวน 2 เรื่อง สำหรับระเบียบวิธีการวิจัยพบว่า นักวิจัยใช้ทั้งการวิจัยเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อหาความถี่ และการวิจัยแบบผสมผสาน ที่พบมากที่สุด คือ การใช้การวิจัยเอกสาร พบถึง 242 เรื่อง การวิจัยแบบผสมผสาน พบจำนวน 75 เรื่อง และการวิจัยเชิงคุณภาพพบจำนวน 26 เรื่อง ดังรายละเอียด

ตารางที่ 6 แสดงสื่อและระเบียบวิธีวิจัยที่นักวิจัยนิยมนำไปศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น

สื่อ (จำนวน)								ระเบียบวิธีวิจัย (จำนวน)					
ภาค	วัตถุต้น	ภาพยนตร์	สื่อพื้นบ้าน	หนังสือเล่ม	สื่อบุคคล	เว็บไซต์	ผสมผสาน	รวม	เอกสาร	ปริมาณ	คุณภาพ	ผสมผสาน	รวม
เหนือ	6	-	-	116	6	-	5	133	116	-	11	6	133
อีสาน	14	-	-	71	12	-	50	147	85	-	11	51	147
กลาง	-	-	-	37	5	2	19	63	41	-	4	18	63
รวม	20	-	-	224	23	2	74	343	242	-	26	75	343
ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)	5.83	-	-	65.30	6.70	0.58	21.57	100	70.55	-	7.58	21.86	100

5. พัฒนาการการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสานและกลาง

การสังเคราะห์ภาพรวมของวรรณกรรมภาคเหนือ อีสาน และภาคกลาง สามารถสรุปได้ ดังนี้

ช่วง พ.ศ. 2540 - 2545 : การมุ่งศึกษาองค์ประกอบของตัวบท นักวิจัยมุ่งวิเคราะห์เนื้อหา รูปแบบ ภาษา กลวิธี คุณค่า และแนวคิด มีทั้งวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวบทด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เช่น วิเคราะห์ทั้งภาษา รูปแบบเนื้อหา วรรณศิลป์ แนวคิด และภาพสะท้อน บ้างก็วิเคราะห์โดยมุ่งประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เช่น เจาะจงเพียงกลวิธี หรือศึกษาเพียงแนวคิดคุณธรรม และบ้างก็นำตัวบทหนึ่งไปเปรียบเทียบกับอีกตัวบทหนึ่ง เพื่อดูเนื้อหา ภาษา หรือแนวคิด เป็นต้น ดังตัวอย่าง

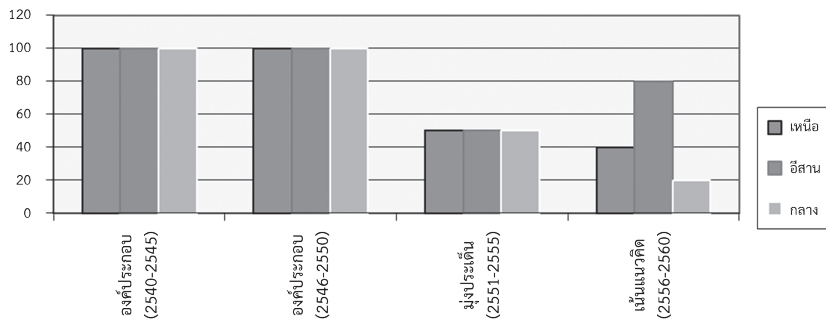
วรรณกรรมท้องถิ่นของภาคเหนือ อาทิ วาสนา ปัญญาเลย (2540) วิเคราะห์จริยธรรม
ในนิทานพื้นบ้านล้านนา นิรมล เกิดมงคล (2542) การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรม
เรื่องเชลยฆาตฉบับล้านนา และพรพรรณ วรรณ (2544) การศึกษาวิเคราะห์
เพลงตลกคำเมือง วรรณกรรมท้องถิ่นของภาคอีสาน อาทิ ไพวรรณ เครือวรรณ
(2541) นิทานมุขปาฐะบ้านดงเมือง ตำบลลำพาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์
บุญมา ไชยแสนท้าว (2542) นิทานอีสป : ศึกษากรณีบ้านอู่ ตำบลมหาไชย
อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ และสนอง ไสววรรณ (2545) วิเคราะห์วรรณกรรม
เพลงลูกทุ่งพื้นบ้านอีสานร่วมสมัย พ.ศ. 2500 - 2545 ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นของ
ภาคกลาง อาทิ เมทินี รัชฎาภิรักษ์ (2541) การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่อง
จันทมาต ฉบับภาคกลาง ฉบับล้านนา ฉบับอีสาน และฉบับภาคใต้ เรณูกานต์ วงศ์ภูดี
(2542) การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี และณัฐกานต์ เกาศล (2545)
การเปรียบเทียบนิทานคำสอนของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ช่วง พ.ศ. 2546 - 2550 : การสืบทอดการวิเคราะห์แนวเดิม แต่เจาะประเด็น
มากขึ้น ช่วงนี้นักวิจัยยังมุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรมอยู่ แต่เริ่ม
เจาะประเด็นมากขึ้น เช่น คุณธรรมจริยธรรม ภาพสะท้อนสังคมดังตัวอย่าง
วรรณกรรมท้องถิ่นของภาคเหนือ อาทิ ชญานนุตร์ จินดารักษ์ (2546) การเชื่อมโยง
ความในจารึกล้านนา นัยนา ครุฑเมือง (2547) นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา
: ภาพสะท้อนการเมืองและสังคม และอัจฉราภรณ์ จันทร์สว่าง (2548) การศึกษา
สถานภาพสตรีในกฎหมายล้านนาโบราณวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคอีสาน อาทิ
ทรงศิลป์ สุขแสน (2547) วิถีอีสานจากเพลงลูกทุ่งของไมค์ ภิมมย์พร อารีย์ ทองแก้ว (2547)
ภาพสะท้อนของนิทานพื้นบ้านชาวไทยเขมร บ้านสะเดา ตำบลนาบัว อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์ และพชรวรรณ พานิช (2549) ภาพพจน์ที่ปรากฏในหมอลำกลอนซึ่ง
ส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคกลาง อาทิ ธนวัฒน์ ภูมณาด (2546) ตัวละคร
ในนิทานมุขตลกภาคกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์สุจิตรา แซ่ลี้ (2549)
ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย และพระสมเกียรติ
ติตชัย (2550) วิเคราะห์ความเชื่อ และค่านิยมจากนิทานพื้นบ้านของอำเภอนครไทย
จังหวัดพิษณุโลก

ช่วง พ.ศ. 2551 - 2555 : การเชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรม นักวิจัยมุ่งวิเคราะห์วรรณกรรมโดยอิงกับสังคมวัฒนธรรม และการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคม ตัวอย่างวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อาทิ ไพโรศาล สังข์เอี่ยม (2551) การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านในมหาชาติล้านนาฉบับสร้อยสังกร ยุพิน จันทรเรือง ธาดา จันทรเรือง อติเทพ วงศ์ทอง เบญจวรรณ สุขวัฒน์ พรณวดี รัตนศักดิ์ (2552) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในคำป็นปอนล้านนา และชยุตภักย์ คำมูล (2553) วรรณกรรมประกอบพิธีกรรมล้านนา : ลักษณะเด่น ภูมิปัญญา และคุณค่าวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคอีสาน อาทิ สติธัย ภาคมฤค (2551) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวรรณกรรมอีสานเรื่องสุวรรณจักรกumar จักรพงษ์ ปุณชนันท์ (2555) การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจากคำผญา : กรณีศึกษาในเขตอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และประมวณพิมพ์เสน (2555) การประยุกต์วรรณกรรมคำสอนอีสานโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมส่วนวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคกลาง อาทิ บุญสนอง สมวงศ์ (2551) การประยุกต์และบูรณาการสู่ภาษาชีวิตจากวรรณกรรมคำสอนของไทยสำหรับบุคคลและ สังคม ปิยณัฐ สุนทรประเสริฐ (2553) เอกลักษณะของภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี และศุภมน อาภานันท์ (2554) การแสดงลักษณะทวีป - ชัยณรงค์ วงศ์เทวัญ : การศึกษาตามนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

ช่วง พ.ศ. 2556 - 2560 : การใช้แนวคิดเชิงบูรณาการ ช่วงเวลานี้มีการนำแนวคิดหลังสมัยใหม่มาใช้มากขึ้น เช่น แนวคิด อัตลักษณ์ วาทกรรม เพศวิถี เรื่องเล่าสมัยใหม่ และนิเวศวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า นักวิจัยวิจัยโดยใช้แนวคิดสหวิทยาการมากขึ้น กล่าวคือ งานวิจัยเรื่องหนึ่ง ๆ มีการผสมผสานประเด็นต่าง ๆ ตามความสนใจ เช่น การวิจัยโดยใช้แนวคิดทั้งคติชนและวรรณคดีศึกษา หรือใช้แนวคิดทั้งคติชนและมานุษยวิทยา ตัวอย่างวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคเหนือ อาทิ เจษฎา อ้นคำ (2556) วรรณกรรมคำขับของชาวไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา มัฆวาน ภูมิเจริญ (2558) ภาพลักษณ์ผู้หญิงล้านนาในบทเพลงคำเมืองร่วมสมัย ในช่วง พ.ศ. 2536 - 2556 และเอี่ยมพร ทิพย์เดช (2560) มายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน อาทิ พงศ์ธวัช จรูญสุจิตวัฒน์ (2558) วาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน ดิเรก หงส์ทอง (2559) อัตลักษณ์

และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้ สุรินทร์ ภูธร (2560) องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณกรรมพื้นบ้าน อีสาน และมานิตย์ ไศกค้อ (2560) ภาพตัวแทนความศักดิ์สิทธิ์และความหมายทาง วัฒนธรรมในตำนานประจำถิ่นอีสาน และวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคกลาง อาทิ อุไรวรรณ สิงห์ทอง (2556) การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมเสี่ยงทาย : กรณีศึกษาวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดตาก จีรพันธ์ คงรักษ์ (2558) การศึกษา ค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอสรีษัณาลัย จังหวัดสุโขทัย และนันท์พัทธ์ ภาพลงาม (2559) วรรณกรรมวัดเกาะเรื่องนางแสนกล : การศึกษาในฐานะวรรณกรรมคำสอนชาย ดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 แสดงพัฒนาการการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น

อภิปรายผล

การศึกษาศานภาพการวิจัยวรรณกรรมภาคเหนือ อีสานและกลาง ในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) ทำให้เห็นว่า ในรอบสองทศวรรษมีการวิจัย วรรณกรรมกันจำนวนมาก พบการวรรณกรรมวรรณกรรมท้องถิ่นหลากหลายประเภท มีทั้งการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น วรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทนิทานและศาสนา วรรณกรรมท้องถิ่นประเภทตำนาน วรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทตำรา และคัมภีร์ และการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นโดยไม่มุ่งจำกัดประเภทใด ประเภทหนึ่ง ส่วนใหญ่นักวิจัยมุ่งรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมจากการสัมภาษณ์บุคคล

ตามท้องถิ่นต่าง ๆ เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็นำไปแยกประเภทเพื่อวิเคราะห์ต่อไปโดยส่วนใหญ่นิยมวิจัยวรรณกรรมประเภทนิทานและศาสนามากที่สุด อาจเกิดจากวรรณกรรมกลุ่มนี้ปรากฏโดยทั่วไปในท้องถิ่น สามารถรวบรวมข้อมูลได้ทั้งในเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์ชาวบ้านในท้องถิ่น ที่สำคัญคือ สามารถศึกษาได้หลากหลายแง่มุมมากกว่าวรรณกรรมกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากเป็นเรื่องเล่าที่มีโครงสร้างให้วิเคราะห์วิจัยสามารถวิเคราะห์ในเชิงวรรณคดีศึกษา โดยวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณกรรมทั้งโดยภาพรวม (โครงเรื่อง ตัวละคร ภาษา แนวคิด) และมองแค่บางประเด็นเด่น ๆ ก็ได้ อาจศึกษาในเชิงคติชนวิทยา ภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา สุนทรียศาสตร์ หรือพิจารณาโดยใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ก็ได้

กลุ่มอื่นๆ ที่ได้รับความนิยมนองลงมา เช่น กลุ่มบทร้อง (เพลง หมอลำ ลิเก ฯลฯ) และกลุ่มตำนานพื้นบ้าน อาจเนื่องจากเป็นกลุ่มที่ยังเคลื่อนไหวอยู่ในสังคมผ่านการผลิตซ้ำโดยกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน และองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนการแสดงพื้นบ้าน และเรื่องเล่าในท้องถิ่น เพื่อนำไปเพิ่มมูลค่าสินค้าทางวัฒนธรรม น่าสนใจว่ามีสถาบันและสาขาวิชาต่างๆ นำวรรณกรรมท้องถิ่นไปวิจัยเป็นจำนวนมากทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ไม่จำกัดเฉพาะ ในแวดวงสาขาวิชาภาษาไทย แต่ยังพบในสาขาอื่นๆ ด้วย เช่น สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวิชาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา สาขาวิชาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

นอกจากความนิยมวิจัยในกลุ่มนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกแล้ว แม้แต่นักวิจัยก็ยังนิยมวิจัยโดยใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่น แต่นักวิจัยมักวิจัยเชิงคุณภาพ ขณะที่กลุ่มนิสิตนักศึกษามักวิจัยเชิงเอกสาร ในด้านการใช้แนวคิดหรือประเด็นศึกษาวรรณกรรมพบว่า มีทั้งการวิเคราะห์ในเชิงวรรณคดีศึกษาและการใช้แนวคิดอื่นๆ อย่างไรก็ตาม นักวิจัยนิยมวิจัยองค์ประกอบของวรรณกรรมในด้านรูปแบบ ภาษา เนื้อหา แนวคิด หรือภาพสะท้อนมากกว่ามุ่งนำแนวคิดหลัง

สมัยใหม่มาใช้ โดยประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาเริ่มได้รับความนิยมในทศวรรษหลังสำหรับในด้านระเบียบวิธีวิจัยพบว่า นักวิจัยยังนิยมวิจัยเชิงเอกสาร ทำให้เห็นว่าการวิจัยโดยใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นไม่ได้เป็นเรื่องที่ล้ำสมัย เพราะมีการนำข้อมูลมาวิจัยกันอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งในอนาคตก็น่าจะมีมากขึ้น

อนึ่ง ในการวิจัยสถานภาพการวิจัยวรรณกรรมภาคเหนือ อีสานและกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่สามารถประมวลเป็นหัวข้อต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. นักวิจัยนิยมศึกษาในเชิงชนบทหรือเชิงวรรณคดีศึกษา กล่าวคือ ยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์หรือตีความจากตัวบทวรรณกรรมโดยไม่ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีที่จริงจังมากนัก ส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรมในเชิงวรรณคดีศึกษา เช่น รูปแบบ ภาษา เนื้อหา และคุณค่า อาจเกิดจากเป็นศาสตร์ที่ตรงสายกับสาขาวิชาภาษาไทย ซึ่งเป็นสาขาที่มีการนำข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นมาศึกษาวิเคราะห์กันมากที่สุด แม้การศึกษาภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมก็อิงกับตัวบท เช่น การพินิจในเชิงค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิต และโลกทัศน์ของคนในสังคม ไม่ได้เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่นที่เป็นอยู่ในขณะนั้นจริง ๆ อาจเกิดจากเป็นวิธีที่เข้าถึงง่ายกว่าวิธีอื่น ทั้งนี้พบว่า นักวิจัยบางคนนำบริบทสังคมวัฒนธรรมร่วมสมัยมาอธิบายวรรณกรรมซึ่งแต่งในช่วงเวลาที่ต่างสมัยกัน ส่งผลให้ผู้อ่านไม่สามารถรับรู้บริบทท้องถิ่นที่แท้จริง

2. นักวิจัยนิยมวิเคราะห์ข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้แล้ว ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยหลายเรื่องที่นักวิจัยมุ่งเก็บข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย หนังสือ หรือตำราที่มีการรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมไว้แล้วในภาคผนวก แล้วนำมาวิเคราะห์ตัวบทในแง่มุมต่าง ๆ ส่วนใหญ่วิเคราะห์เชิงวรรณคดีศึกษาไม่ได้มุ่งนำมาตีความใหม่ หรือใช้แนวคิดใหม่ ๆ มาอธิบายตัวบท ซึ่งการวิจัยเชิงเอกสารในลักษณะนี้มีข้อเสีย คือ ทำให้การขยายขอบเขตข้อมูลวรรณกรรมไม่กว้างขวางนัก นอกจากนี้ก็สะท้อนถึงการขาดความพิถีพิถันในการสืบเสาะหาข้อมูลใหม่ ๆ ทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันยังมีข้อมูลวรรณกรรมที่รอการปริวรรตตามศูนย์วัฒนธรรมต่าง ๆ หรือตามหอสมุดแห่งชาติเป็นจำนวนมาก เช่น เอกสารประเภทใบลาน หนังสือбудหรือหนังสือวัดเกาะ ซึ่งจัดอยู่ในหมวดหมู่หนังสือเก่าหายากที่นับวันจะชำรุดร่วงโรยไป โดยนักวิจัยมักระบุว่าเป็นมาจากงานวิจัยของใคร

หรือนำมาจากหนังสือ ตำราของใคร จึงทำให้การรับรู้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นมาจากนักวิชาการที่ได้ศึกษาไว้แล้วเป็นส่วนใหญ่

3. การวิเคราะห์ในแง่พัฒนาการยังปรากฏน้อย ผู้วิจัยพบว่า ในการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น นักวิจัยเก็บข้อมูลวรรณกรรมทั้งจากเอกสารที่มีการรวบรวมไว้แล้ว บ้างก็เก็บข้อมูลวรรณกรรมเชิงคุณภาพ คือ การไปสัมภาษณ์ชาวบ้านในท้องถิ่น แล้วนำข้อมูลมาจำแนกประเภท วิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวคิดหรือประเด็นต่าง ๆ ที่ตนมีความสนใจ บ้างก็นำตัวบทไปเปรียบเทียบกับอีกตัวบทหนึ่งในเชิงวรรณคดีศึกษา อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังไม่ค่อยพบในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ในเชิงพัฒนาการของวรรณกรรมจากสมัยหนึ่งไปสู่สมัยหนึ่ง หรือการมองเห็นความเคลื่อนไหวของสังคมจากวรรณกรรมสมัยหนึ่งไปสู่สมัยหนึ่ง เช่น มองพัฒนาการสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันจากวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทบันเทิงคดี วิเคราะห์ทัศนคติการสอนผู้ชายจากอดีตสู่ปัจจุบันจากวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทคำสอน หรือวิเคราะห์พัฒนาการภูมิปัญญาทางวรรณศิลป์จากวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทพญา การศึกษาเพียงตัวบทวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเน้นการสร้างภาพรวมของวรรณกรรมยุคสมัยใดสมัยหนึ่ง ส่งผลให้เกิดภาวะชะงักงันของตัวบท

4. การนำแนวคิดหลังสมัยใหม่มาใช้มากขึ้น ผู้วิจัยพบว่า แม้นักวิจัยนิยมวิเคราะห์ในเชิงวรรณคดีศึกษา แต่ก็มีพยายามที่จะนำแนวคิดทฤษฎีหลังสมัยใหม่มาวิเคราะห์มากขึ้น เช่น การใช้แนวคิดอัตลักษณ์ นิเวศวัฒนธรรม และท้องถิ่นนิยม ซึ่งคาดว่าหลังทศวรรษ 2560 น่าจะปรากฏให้เห็นอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากงานวิจัยที่ใช้แนวคิดนี้อยู่เช่น ธรณีวิทยา ทองเสียน และวัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2561) วิจัยเรื่อง การศึกษานิเวศวิทยาวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ในผลงานของคำพูน บุญทวี โดยบางมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นไปที่การนำแนวคิดหลังสมัยใหม่อย่างชัดเจน เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อย่างไรก็ตาม การใช้แนวคิดทฤษฎีหลังสมัยใหม่เป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังด้วย หากใช้ทฤษฎีที่ไม่สอดคล้องกับตัวบทก็จะทำให้งานขาดความสมเหตุสมผล ดูไม่น่าเชื่อถือ

5. การวิจัยเชิงสหวิทยาการที่มีมากขึ้น คือ การพยายามเก็บข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การเก็บทั้งในเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์คนในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด หรือการใช้แนวคิดทฤษฎีแบบผสมผสานมา

อธิบายด้วยบท เช่น เรื่องหนึ่ง ๆ นักวิจัยอาจวิเคราะห์โดยใช้ทั้งแนวคิดวรรณคดี ศึกษา คติชนวิทยา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา งานวิจัยในระยะหลัง ๆ ก็มุ่งเน้น แนวนี้ เช่น วัชรินทร์ แก่นจันทร์ (2561) วิจัยวาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้าน ล้านนา วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ นักวิจัยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ทฤษฎีความรุนแรง แนวคิดคู่ตรงข้าม และทฤษฎีอารมณ์ขัน

6. การหันกลับไปศึกษารากเหง้าทางวัฒนธรรม คือ การมุ่งสำรวจภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น เช่น วรรณกรรมประเภทนิทาน ตำนาน เรื่องเล่าต่าง ๆ ซึ่งน่าจะเกิดจากหน่วยงานต่าง ๆ กำลังให้ความสำคัญ เช่น กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจัดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ประกาศขึ้นบัญชีระหว่าง 2552 - 2561 เฉพาะหมวดวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา 86 รายการ เป็นนิทาน 16 เรื่อง ตำนาน 17 เรื่อง บทร้อง 4 บท บทสวด 4 บท ตำรา 8 เรื่อง ภาษาและอักษร 24 ชนิด นอกจากนั้นก็เป็นยุทธศาสตร์ของรัฐบาล หน่วยงานในมหาวิทยาลัยที่สนับสนุนหัวข้อทางศิลปวัฒนธรรม ที่เน้นการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดจิตสำนึกรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ส่งผลให้มีหัวข้อวิจัยแนวนี้เพิ่มขึ้นตามกระแสทางสังคม โดยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มุ่งศึกษาในเชิงภูมิปัญญา มากที่สุด หัวข้อในการทำวิจัยจึงมักเริ่มต้นด้วย ภูมิปัญญาในวรรณกรรม วัฒนธรรมในวรรณกรรม เป็นต้น ซึ่งถือว่าช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นไม่ให้สูญหายด้วย สำหรับงานวิจัยหลังทศวรรษ 2560 ก็ใช้ข้อมูลประเภทนิทาน ตำนานท้องถิ่นมากเช่นกัน เช่น พัชรีย์ แซ่สุ่น (2561) วิจัยตำนานท้องถิ่น 4 ภาค : การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

7. ความพยายามนำงานวิจัยไปประยุกต์หรือปรับใช้กับคนและสังคม ผู้วิจัยสังเกตว่า นักวิจัยเริ่มให้ความสนใจที่จะนำงานวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอน หรือการบูรณาการกับสังคมมากขึ้นด้วยโดยพยายามเชื่อมโยงความรู้กับคนในสังคม หรือผู้เรียน ให้คนในสังคมได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของงานวิจัยที่พยายามเชื่อมโยงกับคนและสังคมอย่างเด่นชัด งานวิจัยแนว ๆ นี้จึงจัดเป็นงานวิจัยปรับใช้สังคมด้วย คือ สังคมได้ใช้ประโยชน์มากยิ่งขึ้น

8. ความสนใจสื่อสมัยใหม่ตามนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ในยุคไทยแลนด์ 4.0 หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับสื่อออนไลน์ ทำให้เห็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในสื่ออินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายผู้อ่านเริ่มคุ้นเคยกับสื่อประเภทนี้มากขึ้น มีการสร้างและเสพข้อมูลในสื่อทางอินเทอร์เน็ตกันอย่างกว้างขวาง แม้แต่การเผยแพร่ข้อมูลประเภทวรรณกรรมท้องถิ่นก็ปรากฏในสื่อมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ทำให้เห็นความเคลื่อนไหวของการนำข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ตมาวิเคราะห์วิจัยมากขึ้น และอนาคตน่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้น ผลงานที่พบ เช่น การศึกษาปริศนาในอินเทอร์เน็ต

9. การวิจัยที่ขยายสู่กลุ่มนักวิจัยและนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาเอก ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงหลัง ๆ มีการนำเสนอรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก เป็นผลงานของอาจารย์ในสถาบันการศึกษา และนักวิจัยอิสระ นอกจากนี้ก็พบว่า มีการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาเอกเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะ ในภาคอีสาน ซึ่งพบว่า มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีกลุ่มนิสิตระดับปริญญาเอกทำวิจัยมากกว่าสถาบันอื่นๆ นิสิตมักใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ในการวิจัย อาจเกิดจากการสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ทำให้เห็นการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการค่อนข้างเด่นชัด

เมื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่พัชลิน จินนุ่น (2562) ได้วิจัยไปแล้วก็พบว่า งานวิจัยของภาคต่าง ๆ มีแนวทางในการวิจัยที่ไม่ต่างกัน ทั้งในด้านประเภทของข้อมูลวรรณกรรมที่นักวิจัยนำมาวิเคราะห์ สาขาวิชาที่นิยมวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่น แนวคิดหรือประเด็นที่ใช้วิจัย ระเบียบวิธีวิจัย รวมถึงสื่อที่ใช้ในอนาคตนักวิจัยอาจหาแนวทางใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นซึ่งสอดคล้องกับที่พัชลิน จินนุ่น (2562 : 198 - 203) ได้ให้ข้อเสนอแนะในงานวิจัยองค์ความรู้และทิศทางการทำวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ 3 แนวทางสำคัญ ดังนี้ 1. นักวิจัยที่ยังไม่มีแนวทางในการทำวิจัย อาจพึงเล็งวรรณกรรมที่มีการปริวรรตไว้แล้ว แต่ยังขาดการวิเคราะห์อย่างลุ่มลึก 2. นักวิจัยที่มีความชำนาญด้านอักษรขอม ควรมุ่งปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นที่บันทึกด้วยอักษรขอมให้เป็นอักษรไทยหรือปริวรรตอักษรขอมบาลีให้เป็นภาษาไทยปัจจุบัน แล้ววิจัยให้ละเอียดต่อไป

เพราะงานวิจัยนั้นมีน้อย แต่เอกสารท้องถิ่นที่บันทึกด้วยอักษรขอมพบเป็นจำนวนมากในศูนย์ศิลปวัฒนธรรมต่างๆ และ 3. นักวิจัยควรหาแนวทางใหม่ๆ ในการศึกษาที่ไม่ย่ออยู่กับที่ ทั้งในด้านวิธีการศึกษา พื้นที่ กลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย และการใช้แนวคิดทฤษฎีต่างๆ

ข้อจำกัดของงานวิจัยเล่มนี้คล้ายกับงานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่ผู้วิจัยทำสำเร็จไป คือ ด้านการรวบรวมข้อมูล เนื่องจากรายงานวิจัยบางเล่มปรากฏชื่อเรื่องอยู่ในฐานข้อมูล แต่ไม่ปรากฏบทคัดย่อในสื่อออนไลน์ และวิทยานิพนธ์ที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2560 บางเรื่องไม่ได้จัดเก็บในฐานข้อมูลออนไลน์ จึงมีอุปสรรคในการแสวงหาข้อมูล นอกจากนี้ก็มีข้อจำกัดเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลในบางประเด็นคือ ในด้านการแบ่งแนวคิดหรือประเด็นงานวิจัย งานวิจัยหลายเรื่องใช้หลายแนวคิดหรือหลายประเด็น เช่น ศึกษาทั้งองค์ประกอบวรรณกรรม ศึกษาเชิงสุนทรียศาสตร์ และศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องเดียวกัน จึงทำให้เห็นประเด็นที่หลากหลาย เมื่อต้องจัดกลุ่มข้อมูล ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เป็นสำคัญว่ามุ่งเน้นด้านใดส่วนการแบ่งประเภทของวรรณกรรมก็ยังคงมีความลักลั่นอยู่บ้าง บางเรื่องเป็นทั้งวรรณกรรมบทร้อง ในขณะที่เดียวกันก็นำไปใช้ในงานพิธีกรรม ผู้วิจัยจึงจะใช้เกณฑ์ของเนื้อหาว่าเป็นแนวใด และพิจารณาบทบาทของวรรณกรรมประกอบด้วย เช่น ใช้เพื่อขับร้องใช้ในงานพิธีกรรม หรือใช้เพื่ออ่าน ทั้งนี้การวิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นในประเด็นต่างๆ เช่น การแบ่งตามสถาบันและสาขา ประเภท สื่อและระเบียบวิธีวิจัยก็เพื่อให้ให้นักวิจัยเห็นแนวทางในการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นในด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น จะได้นำไปปรับใช้ในการทำวิจัยต่อไป สำหรับการนำสถิติมาประกอบการศึกษาก็เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมการวิจัยด้านต่างๆ เท่านั้น ซึ่งข้อมูลในเชิงสถิติอาจมีการเพิ่มลดในเชิงร้อยละ หากมีผู้พบงานวิจัยนอกเหนือจากที่ได้รวบรวมไว้ และข้อมูลบางอย่างอาจคลาดเคลื่อนได้บ้าง เช่น ประเภทของวรรณกรรมท้องถิ่น หากนักวิจัยใช้มุมมองที่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การนำไปใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย เพื่อกำหนดมาตรการ กฎเกณฑ์ต่างๆ โดยองค์กร หรือหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนสามารถศึกษาข้อมูลงานวิจัยที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อวางแผนการให้ทุนในอนาคต การนำไปใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ โดยนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เจาะจงมากขึ้น และการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ โดยนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการเรียนการสอน หรือสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ

2. งานวิจัยนี้มุ่งวิจัยสถานภาพวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสาน และกลางในรอบสองทศวรรษ (พ.ศ. 2540 - 2560) จึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างมากขึ้น เช่น ขยายเป็นสถานภาพการวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นภาคเหนือ อีสานและกลางเพื่อจะได้เห็นภาพรวมการวิจัยผลงานที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งหน่วยงานต่างๆ กำลังให้ความสนใจในการทำวิจัย

3. งานวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคเหนือที่ปรากฏบทความโดยมากเกิดจากส่วนหนึ่งมาจากงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ในโครงการวิจัย “วรรณกรรมล้านนา : ลักษณะเด่น ภูมิปัญญา และคุณค่า” โดยมีศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ประคอง นิยมานเหมินทร์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย ทั้งนี้ของภาคใต้ก็มีโครงการวิจัยดังกล่าวแล้ว คือ โครงการวิจัยภูมิปัญญาจากวรรณกรรมทักษิณ โดยมีศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้วเป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย จึงควรมีการวิจัยภูมิปัญญาในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลางและภาคอีสานให้เป็นโครงการใหญ่ที่จะเพิ่มพูนงานวิจัยด้านวรรณกรรมท้องถิ่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ ปุณณันธุ์. (2555). **การศึกษาภาษาและวัฒนธรรมจากคำผญา : กรณีศึกษาในเขตอำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร** (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิรนนท์ คงรักษ์. (2558). **การศึกษาค่านิยมที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านไทยพวน ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย** (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- เจษฎา อ้นคำ. (2556). **วรรณกรรมคำขับของชาวไทลื้อ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชญาณุตม์ จินดารักษ์. (2546). **การเชื่อมโยงความในจารึกล้านนา** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชมพูนุท เมฆเมืองทอง. (2550). **การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่ปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังวัด จังหวัดมหาสารคาม** (รายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชยุตภักดิ์ คำมูล. (2553). **วรรณกรรมประกอบพิธีกรรมล้านนา : ลักษณะเด่นภูมิปัญญา และคุณค่า** (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ณัฐกานต์ เกาศล. (2545). **การเปรียบเทียบนิทานคำสอนของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดิเรก หงษ์ทอง. (2559). **อัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้** (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนา. (2561). **สามทศวรรษแห่งวรรณกรรมล้านนาศึกษา** (พ.ศ. 2530 – 2560). สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2562, จาก <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/12/17>.
- ทรงศิลป์ สุขแสน. (2547). **วิถีอีสานจากเพลงลูกทุ่งของไมค์ ภิรมย์พร** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). เลย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ธวัชมน กูรมนาถ. (2546). **ตัวละครในนิทานมุขตลกภาคกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธรรงวิทย์ ทองเสียน และวัฒมนชัย หมั่นยิ่ง. (2561). **การศึกษานิเวศวิทยาวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์ในผลงานของคำพูน บุญทวี** (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก : ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ธวัช ปุณโณทก. (2525). **วรรณกรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นันทพัทธ์ ภาพลงาม. (2559). **วรรณกรรมวัดเกาะเรื่องนางแสนกล : การศึกษา
ในฐานะวรรณกรรมคำสอนชาย (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**. บุรพา :
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นัยนา ครุฑเมือง. (2547). **นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ล้านนา : ภาพสะท้อน
การเมืองและสังคม (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นิรมล เกิดมงคล. (2542). **การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องเจลิยวฉลาด
ฉบับล้านนา (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญมา ไชยแสนท้าว. (2542). **นิทานอุ้ม : ศึกษากรณีบ้านอุ้ม ตำบลมหาไชย
อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- บุญสนอง สมวงศ์. (2551). **การประยุกต์และบูรณาการสู่ภาษาชีวิตจากวรรณกรรม
คำสอนของไทยสำหรับบุคคลและสังคม (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2561). **ถอดบทเรียนวรรณกรรมอีสานศึกษา : มองเส้นทางจาก
อดีตสู่อนาคต**. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2562, จาก [http://www.thaistudies.
chula.ac.th/2018/12/17](http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/12/17).
- ประมวณ พิมพ์เสน. (2555). **การประยุกต์วรรณกรรมคำสอนอีสานโดยชุมชน
มีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์ และสมเกียรติ วัฒนาพงษากุล. (2554). **เอกสารการสอน
ชุดวิชาภาษาไทย 8 (คติชนวิทยาสำหรับครู) หน่วยที่ 10**. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปิยณัฐ สุนทรประเสริฐ. (2553). **เอกลักษณ์ของภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย
ที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พงศ์วัช จรุงจิตวิวัฒน์. (2558). **วาทกรรมคำอวยพรในวรรณกรรมคำผูกแขนอีสาน** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พชรวรรณ พานิช. (2549). **ภาพพจน์ที่ปรากฏในหมอลำกลอนชิง** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรพรรณ วรรณ. (2544). **การศึกษาวิเคราะห์เพลงตลกคำเมือง** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระสมเกียรติ ติตชัย. (2550). **วิเคราะห์ความเชื่อ และค่านิยมจากนิทานพื้นบ้านของอำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัชรี แซ่ลุ่น. (2561). **ตำนานท้องถิ่น 4 ภาค : การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหา** (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พัชลินี จินนุ่น. (2562). **องค์ความรู้และทิศทางการวิจัยวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ในรอบสองทศวรรษ** (พ.ศ. 2540-2560) (รายงานผลการวิจัย). พัทลุง : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ไพศาล สังข์เอี่ยม. (2551). **การวิเคราะห์ภูมิปัญญาชาวบ้านในมหาชาติล้านนาฉบับสร้อยสังกร** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไพวรรณ เครือวรรณ. (2541). **นิทานมุขปาฐะบ้านดงเมือง ตำบลลำพาน อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มัชวาน ภูมิเจริญ. (2558). **ภาพลักษณ์ผู้หญิงล้านนาในบทเพลงคำเมืองร่วมสมัยในช่วง พ.ศ. 2536-2556** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มานิตย์ ไศกค้อ. (2552). **วิเคราะห์บทสวดสรวงภัญญะ บ้านท่าลาด ตำบลแสนสุข อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด** (รายงานผลการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- เมทินี รัชฎาภิรักษ์. (2541). **การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องจันทมาต ฉบับภาคกลาง ฉบับล้านนา ฉบับอีสาน และฉบับภาคใต้** (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุพิน จันทรเรือง ธาดา จันทรเรือง อติเทพ วงศ์ทอง เบญจวรรณ สุขวัฒน์ และ พรรณวดี รัตนศักดิ์ (2552). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในคำป่นปอนล้านนา** (รายงานผลการวิจัย). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เรณูกานต์ วงศ์ภูดี. (2542). **การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดชลบุรี** (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัชรินทร์ แก่นจันทร์. (2561). **วาทกรรมความรุนแรงในนิทานพื้นบ้านล้านนา** (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิมล คำศรี. (2555). **วรรณกรรมท้องถิ่น : สาระความรู้และแนวทางการศึกษา** (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครศรีธรรมราช : โรงพิมพ์ไทม์ พรินติ้ง.
- วาสนา ปัญญาเลย. (2540). **วิเคราะห์จริยธรรมในนิทานพื้นบ้านล้านนา** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภมน อากานันท์. (2554). **การแสดงลักษณะทวีป - ชัยณรงค์ วงศ์เทวัญ : การศึกษาตามนวัตตัพันธ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถิตย์ ภาคมฤค. (2551). **การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวรรณกรรมอีสานเรื่อง สุวรรณจักรกumar** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สนอง ไสววรรณ. (2545). **วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งพื้นบ้านอีสานร่วมสมัย พ.ศ. 2500 - 2545** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุจิตรา แซ่ลิ้ม. (2549). **ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- สุรัชชานุกุล นุ่นภิบาล. (2560). **องค์ความรู้เชิงนิเวศแบบดั้งเดิมในวรรณกรรม
พื้นบ้านอีสาน**. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- อภิรักษ์ณ์ เกษมผลกุล. (2561). **สุนทรียะ ศรัทธา และปัญญาไทย : รากฐานและ
จิตวิญญาณของวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง**. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2562,
จาก <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/12/17>.
- อัจฉราภรณ์ จันทร์สว่าง. (2548). **การศึกษาสถานภาพสตรีในกฎหมายด้านนาโบราณ
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต)**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารีย์ ทองแก้ว. (2547). **ภาพสะท้อนของนิทานพื้นบ้านชาวไทยเขมร บ้านสะเดา
ตำบลนาบัว อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์** (รายงานผลการวิจัย). สุรินทร์ :
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อุไรวรรณ สิงห์ทอง. (2556). **การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรม
เสี่ยงทาย : กรณีศึกษาวัดและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดตาก** (วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เอื้อมพร ทิพย์เดช. (2560). **มายาคติในนิทานพื้นบ้านล้านนา** (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต).
พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.